

Asia: LVM/1354/01/2019

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 – Suunnitelmaluonnos ja vaikutusten arviointi

Suunnitelmaluonnos

Mitkä ovat tärkeimmät toimenpiteet suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi?

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on tutustunut luonnokseen valtakunnalliseksi liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi vuosille 2021-2032 (Liikenne 12 -työ) sekä sen vaikutusten arvioinnista. HVK ottaa tehtävänsä mukaisesti lausunnossaan kantaa huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyviin näkökohtiin.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 1 §:n mukaan huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen ja niihin liittyvien teknisten järjestelmien turvaamista poikkeusoloissa ja niihin verrattavissa vakavissa häiriötilanteissa. Ottaen huomioon valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) HVK katsoo, että liikennejärjestelmä on huoltovarmuuden kannalta välttämätön tekninen järjestelmä. Lisäksi HVK toteaa, että liikennejärjestelmän kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös puolustustilalaki (1083/1991) erityisesti yhteiskunnan, mutta myös puolustusjärjestelmän toimivuuden kannalta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa puolustusvoimat ottaa käyttöönsä ajoneuvoja, ao. kaluston toiminta (mm. käyttövoima) tulee turvata ja toisaalta yhteiskunnan toimivuus turvata, kun sillä ei ole käytössään noita ajoneuvoja. Väestön toimeentulo, talouselämän toimintaedellytykset ja maanpuolustuskin perustuvat kuljetuksiin ja liikkumiseen, joka tapahtuu liikennejärjestelmässä.

HVK:n arvion mukaan Liikenne 12-suunnitelmaluonnoksessa ja taustamateriaaleissa on käsitelty kattavasti liikennejärjestelmän kehittämistä ja toimintaympäristön muutoksia eri kuljetusmuotojen, henkilö- ja tavaraliikenteen, väylärahoituksen sekä liikenteen hallinnan ja ohjauksen näkökulmista. Suunnitelman keskeiset tavoitteet, liikennejärjestelmän saavutettavuus, kestävyys ja tehokkuus tukevat myös huoltovarmuutta. Pitkäjänteisyyden lisääminen liikennejärjestelmän kehittämisessä on kannatettavaa.

Liikenne 12-työn yksi tarkastelunäkökulma on ollut valmius ja varautuminen. Huoltovarmuuden keskeisiksi teemoiksi on todettu elinkeinoelämälle, yhteiskunnalle ja väestölle kriittiset liikenne- ja kuljetuspalvelut, valtion liikenneverkon kunnossapito ja kehittäminen, liikenteen solmukohtien kehittäminen, liikenteen hallinta ja ohjaus, viestintäverkot, tiedon hyödyntäminen, talvimerenkulku sekä sujuva ja turvallinen rajaliikenne. Esiin on nostettu mm. eri toimijoiden yhteinen varautuminen liikennejärjestelmän häiriötilanteisiin, järjestelmän häiriöttömyyden kasvava riippuvuus mm. viestintä-, tietoliikenne- ja energia-alan järjestelmistä, ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointi, sekä valtion rooli liikenne- ja viestintäinfrastruktuurin, liikenteen ohjauksen ja hallinnan, liikennevälineiden ja -palveluiden digitaalisen turvallisuuden ja tietosuojan kehittämisessä. Lisäksi on pidetty tärkeänä mahdollisuutta seurata ja erittäin tärkeän kansallisen edun vaatiessa myös rajoittaa liikennejärjestelmän kriittisen infrastruktuurin ja kriittisten palveluiden tarjonnan vaikutusvallan siirtymistä ulkomaille. Myös liikennejärjestelmän merkitys maanpuolustukselle on todettu suunnitelmassa. HVK toteaa, että liikennejärjestelmän, eri toimijoiden, tietojärjestelmien, tiedonsiirron ja kyberturvallisuuden linkityksiä huoltovarmuuteen on tuotu luonnoksessa kattavasti esiin.

Perusväylänpitoon ehdotetaan luonnoksessa rahoituksen nostoa ja sitomista kustannustason nousuun. Myös väylien kehittämiseen ehdotetaan lisärahaa. Rahoituksen kohdentamisen painopiste on pääväylillä. Vähäliikenteisellä verkolla on tarkoitus keskittyä välttämättömiin ja/tai akuuteimpiin korjauksiin kriittisimmissä kohteissa. Väyläverkon palvelutaso sovitetaan erityisesti elinkeinoelämän, työssäkäynnin ja liikennepalvelujen tarpeisiin. Liikenteen solmukohtiin (terminaalit, ratapihat ja satamat) ja ohjaukseen aiotaan panostaa. Lentoasemien merkitys kansainväliselle saavutettavuudelle on tunnistettu, ja myös huoltovarmuuden ja poikkeusolojen vaatimukset tarkoitus ottaa huomioon lentoasemien ja -paikkojen ylläpidossa.

HVK pitää väylärahoituksen tason nostoa perusteltuna. Rahoituksen kohdentamisessa HVK korostaa erityisesti vilkkaasti liikennöityjen väylien kunnan ja käytettävyyden merkitystä myös vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Yleisesti tärkeää on huoltovarmuusnäkökulman huomioon ottaminen väyläverkon kunnossapito- ja kehittämiskohteiden priorisoinnissa. Henkilöliikenteen osalta HVK nostaa esiin etenkin toimivan työssäkäyntiliikenteen varmistamisen. Lisäksi HVK pitää tärkeänä, että väyläverkostoa kehitetään huomioiden sen välityskyky ja kuljetusten toteutuminen myös huoltovarmuuteen vaikuttavien vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen tilanteissa, joissa väylästäön ja kuljetuksiin kohdistuu tavanomaisesta poikkeavia uhkia ja vaatimuksia.

HVK haluaa korostaa maantie- ja rautatiesiltojen kunnan merkitystä huoltovarmuudelle. Jos kriittiset sillat ovat poikki, liikenne häiriintyy pahoin eikä kiertotietä etenkään raskaalle liikenteelle helposti löydy. Siltojen rahoitukseen on tärkeä panostaa ja kriittisille silloille vaihtoehtoiset yhteydet selvittää ja varmistaa.

HVK pitää perusteltuna, että merenkulun toimintaedellytykset ja kansainvälisen liikenteen sujuvuus on nostettu Liikenne 12-työn keskeisiksi saavutettavuustavoitetta tukeviksi strategisiksi linjauksiksi. Toimivan merenkulun, ml. talvimerenkulku, luo edellytykset ulkomaan kaupan merikuljetusten jatkuvuudelle myös vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Tärkeää on myös vaihtoehtoisten

yhteyksien saatavuus ja käytettävyys, erityisesti Itämeren meriliikenteen häiriötilanteessa. Huoltovarmuusnäkökulmasta vaihtoehtoisena yhteytenä on nähty esim. Tornio-Haaparanta - ratayhteys, jonka käytettävyyden parantaminen on tärkeää.

Satamien osalta suunnitelmassa on mukana liikennevirtojen siirtymien vaikutusten huomioon ottaminen takamaayhteyksien kunnossapidon ja myös valmiuden ja poikkeusolojen näkökulmasta, sekä satamien kansallisen määräysvallan varmistaminen osana huoltovarmuutta. HVK toteaa satamakokonaisuuden olevan kriittisenä merenkulun ja sisämaalogistiikan solmupisteinä huoltovarmuuden kannalta keskeinen.

Liikenne 12-suunnitelmaluonnoksessa on todettu tarve edistää vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkon rakentamista Suomeen valmisteilla olevassa fossiilittoman liikenteen tiekartassa määriteltävin toimenpitein. HVK korostaa polttoaineiden jakeluverkoston toimivuuden ja sähkösaannin varmistamisen merkitystä logistiikan toimivuudelle. On tärkeää, että myös vaihtoehtoisten polttoaineiden ja käyttövoimien saatavuus turvataan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

HVK pitää tärkeänä koronatilanteesta saatujen kokemusten huomioon ottamista liikennejärjestelmän kehitystyössä. Yhteiskunnan huoltovarmuden kannalta välttämättömien logististen toimintojen ja palvelujen käytettävyys edellyttävät toimivaa liikennejärjestelmää.

Huoltovarmuuskeskus

Janne Känkänen

Toimitusjohtaja

Outi Nietola

Varautumispäällikkö

Onko toimenpiteiden rahoitus kokonaisuutena oikein suunnattu taloudellisen raamin sisällä?

- **Liikenneverkko ja solmukohtat**
- **Henkilö- ja tavaraliikenteen palvelut**
- **Liikennejärjestelmän tukitoimet**
- **Muut toimenpiteet**

-

Sisältääkö vuoteen 2050 ulottuva visio liikennejärjestelmän kehittämiseksi oikeat asiat?

-

Viekö toimenpideohjelma kokonaisuutena kehitystä vision suuntaan?

-

Vaikutusten arviointi

Onko vaikutusten arviointia täydennettävä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain näkökulmasta?

-

Antaako vaikutusten arviointi riittävän hyvän kuvan suunnitelman vaikutuksista?

-

Yleistä

Miten valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnittelun prosessia (vuorovaikutus, viestintä ja vaikutusten arviointi mukaan lukien) tulisi kehittää?

-

Kallioinen Päivi
Huoltovarmuuskeskus